

DORADZTWO W ZAKRESIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MŁODZIEŻY JAKO PERSPEKTYWNY KIERUNEK ROZWOJU KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO I USTAWIENIA NA POWOJENNEJ UKRAINIE

Ludmiła Bazyl, Walerij Orłow
Instytut Edukacji Zawodowej
Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych
Ukrainy Kijów, Ukraina.

Streszczenie. Wykorzystanie talentów przedsiębiorczych młodych ludzi oraz złagodzenie ograniczeń na rynku pracy to istotne mechanizmy tworzenia miejsc pracy i sprzyjające włączeniu społecznemu wzrost liczby osób zaangażowanych w proces działalności przedsiębiorczej, zwiększający stopień partycypacji wszystkich obywateli w gospodarce rozwój kraju. Zaspokajanie indywidualnych potrzeb absolwentów szkół zawodowych w zakresie rozwoju osobistego i kariery zawodowej oraz poszerzanie ich praw i możliwości powinno stać się na Ukrainie priorytetem, podobnie jak ma to miejsce w krajach Unii Europejskiej i zadeklarowanym przez Stany Zjednoczone Narody. Skuteczne kształcenie w zakresie przedsiębiorczości jest kluczem do zwiększania potencjału przedsiębiorczości młodzieży.

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość młodzieży, innowacyjne technologie, rozwój gospodarczy, samozatrudnienie, kształcenie zawodowe, doradztwo.

Анотація. Використання підприємницьких талантів молодих людей і послаблення обмежень на ринку праці є життєво важливими механізмами для створення робочих місць та інклюзивного зростання кількості осіб, включених у процес підприємницької діяльності, збільшення ступеня участі всіх громадян у економічному розвитку країни. Задоволення індивідуальних потреб випускників закладів професійної освіти в особистісному розвитку і кар'єрному зростанні, а також розширення їхніх прав і можливостей має стати пріоритетом в Україні, так, як це має місце у країнах Європейського Союзу та задекларовано Організацією Об'єднаних Націй. Ефективна підприємницька освіта є ключем до розширення потенціалів молодіжного підприємництва.

Ключові слова: молодіжне підприємництво, інноваційні технології, економічний розвиток, професійна освіта, консультування.

Summary. The use of entrepreneurial talents of young people and the easing of restrictions on the labor market are vital mechanisms for creating jobs and inclusive growth of the number of people involved in the process of

entrepreneurial activity, increasing the degree of participation of all citizens in the economic development of the country. Meeting the individual needs of graduates of professional education institutions in personal development and career growth, as well as expanding their rights and opportunities, should become a priority in Ukraine, as it is the case in the countries of the European Union and declared by the United Nations. Effective entrepreneurial education is the key to expanding the potential of youth entrepreneurship.

Keywords: youth entrepreneurship, innovative technologies, economic development, self-employment, professional education, consulting.

Procesy integracji europejskiej przygotowujące młodzież do przedsiębiorczości w systemie edukacji zawodowej, realizowane w praktyce społecznej i edukacyjnej, są ważnym motorem postępu gospodarczego powojennej Ukrainy, w szczególności przezwyciężania bezrobocia i tworzenia miejsc pracy. Na Ukrainie, wraz z początkiem inwazji Rosji na pełną skalę, aktywność na rynku pracy została zawieszona, co spowodowało znaczny wzrost liczby bezrobotnych. Wzrost bezrobocia wśród młodzieży doprowadził do zaakcentowania problemu kształtowania się przedsiębiorczości młodzieży, przesuwając go w centrum uwagi dyskusji o odbudowie gospodarki narodowej państwa ukraińskiego, w celu określenia strategii (trajektorii, metody, modele) i kolejność rozwoju tego zjawiska w okresie powojennym. Dlatego też w przestrzeni naukowej i edukacyjnej znacząco wzrosło zainteresowanie światowymi doświadczeniami funkcjonowania przedsiębiorczości młodzieżowej, w szczególności innowacyjnymi technologiami, które zapewniają młodym ludziom wysoki poziom edukacji biznesowej. W tym kontekście zwracamy uwagę, że w celu zapewnienia młodym ludziom otwartego i nieprzerwanego dostępu do aktualnej wiedzy na temat tworzenia własnego biznesu i dalszego skutecznego zarządzania własnym biznesem w różnych okolicznościach, rozwój kompetencji zawodowych i przedsiębiorczych, a także - kształtowanie umiejętności korzystania z najnowszych technologii i tworzenia społecznie pożądaných komercyjnych produktów i usług, konieczne jest inwestowanie w zaplecze infrastruktury technologicznej, tworząc tym samym solidne podstawy dla rozwoju gospodarki cyfrowej i rozprzestrzeniania się innowacji. Dlatego, jak pokazują światowe doświadczenia, liczne inkubatory i akceleratory przedsiębiorczości (Junior Achievement, Club Kidpreneur, Build Your Business, Junior Achievement-Young Enterprise Europe (JA-YE), Start-Up Chile czy India's Start-Up Village) stały się niezwykle popularne), co wynika w szczególności z ich potencjalnych zasobów w tworzeniu sprzyjającego środowiska dla wynalazczości, promocji i popularyzacji innowacyjnych produktów i usług.

Niejednoznaczny, a czasem negatywny stosunek społeczeństwa do przedsiębiorczości, obawa przed porażką, brak materialnych możliwości prowadzenia działalności przedsiębiorczej, brak skutecznych platform promujących zaangażowanie młodych ludzi w biznes oraz brak stałego i swobodnego dostępu do rynków produktów i usług są przeszkody, które niweczą wysiłki instytucji państwowych, edukacyjnych, organizacji publicznych i ogółu społeczeństwa w tworzeniu kultury przedsiębiorczości młodzieży. Niewątpliwie duże znaczenie dla zapewnienia odpowiedniego wsparcia przedsiębiorczości młodzieży ma koncentracja sfery biznesowej na udzielaniu pomocy młodym przedsiębiorcom w rozpoczęciu i skutecznym prowadzeniu własnej działalności gospodarczej. Skuteczna edukacja w zakresie przedsiębiorczości jest kamieniem węgielnym w kształtowaniu wiedzy finansowej, nabywaniu praktycznych umiejętności i zdolności. Odpowiednie szkolenie nauczycieli, zintegrowane z systemem edukacji, odgrywa kluczową rolę w opanowaniu przez młodych ludzi podstaw przedsiębiorczości.

Ponadto naszym zdaniem konieczne jest aktywizowanie zasobu szkoleń zawodowych w celu kształtowania umiejętności prowadzenia działalności gospodarczej oraz zapewnienia samozatrudnienia wśród studentów kształcenia zawodowego. Uznaje się za możliwe rozwiązanie powyższych problemów na podstawie opracowania, naukowego uzasadnienia i wprowadzenia do praktyki edukacyjnej odpowiedniej technologii poradnictwa młodzieżowego.

W ramach prowadzonych badań doradztwo w zakresie przedsiębiorczości młodzieży traktowane jest jako swego rodzaju strategia terminowej i skutecznej pomocy przyszłym młodym przedsiębiorcom w tworzeniu własnego biznesu i dostosowywaniu go do różnych okoliczności siły wyższej, która jest całościowym, unikalnym pod względem systemu treści wspólnej działalności produkcyjnej osoby poszukującej edukacji zawodowej i konsultanta. Głównym oczekiwanym rezultatem takiego działania jest znacząca zmiana poziomu świadomości uczniów szkół zawodowych, w szczególności rewizja nastawienia do przyszłej działalności przedsiębiorczej, minimalizacja problematycznych aspektów życia, przezwyciężenie niepewności, trudności w opanowaniu podstawy wiedzy finansowej i przedsiębiorczości, doskonalenie sfery emocjonalnej, optymalizacja cech osobistych. Ogólną cechą poradnictwa jest ostrożny, pozytywny stosunek nauczyciela-konsultanta do indywidualnych i osobistych zasobów oraz potencjalnych możliwości uczniów, którzy wolą samodzielnie planować swoje życie osobiste i zawodowe; empatia i kongruencja relacji podmiot-podmiot.

Proces technologiczny zawsze polega na wykonywaniu operacji przy użyciu niezbędnych środków (materiałów, narzędzi) w określonych warunkach w określonej kolejności. W aspekcie proceduralnym technologia odpowiada na

pytania: „Jak to zrobić?”, „Z czego i jakimi środkami to zrobić?”. Mając to na uwadze, technologia doradztwa w zakresie przedsiębiorczości młodzieży odzwierciedla ogólną taktykę wdrażania poszczególnych technologii edukacyjnych i jest zaprojektowana z uwzględnieniem prawidłowości funkcjonowania układu „nauczyciel – otoczenie społeczne – student kształcenia – przyszły przedsiębiorca” zgodnie z pewnymi okolicznościami szkolenia (indywidualne, grupowe, zbiorowe, masowe itp.). Charakteryzuje się ogólnymi cechami i wzorcami realizacji procesu edukacyjnego, niezależnie od tego, w jakim konkretnym przedmiocie są one stosowane (Зязюн, 2012). Pod pojęciem technologii doradztwa w zakresie przedsiębiorczości młodzieży rozumiemy więc system powiązanych ze sobą działań podmiotów działalności edukacyjnej, na który składają się metody, narzędzia nauczania i teorie ich wykorzystania, zapewniające rozwój kompetencji przedsiębiorczych i kształtowanie działalności biznesowej przyszłych specjalistów.

Idea koncepcyjna technologii konsultingowej przedsiębiorczości młodzieży polega na zaprojektowaniu przestrzeni aktywności uczniów szkół zawodowych dla ich rozwoju zawodowego i samorozwoju, w której typowe działania (stereotypy, algorytmy) to ogólne sposoby wykonywania poszczególnych operacji w celu rozwiązania określonych typów problemów. problematyczne zadania. Dlatego pozycjonujemy dydaktyczno-metodyczne świadczenie technologii doradczych jako zintegrowany zestaw metod, środków i form uczenia się, które są realizowane w procesie bezpośredniej interakcji podmiotów procesu edukacyjnego, zapewniając rozwój kompetencji przedsiębiorczych i kształtowanie działalności gospodarczej przyszłych specjalistów. Kompleks edukacyjny i metodologiczny określonej technologii strukturalnie łączy następujące elementy: bank arkuszy informacyjnych; portfolio spraw, questów biznesowych; zestawy zadań o orientacji indywidualnej, osobistej i zawodowej; elektroniczna baza danych prezentacji; zalecenia metodyczne do prowadzenia gier symulacyjno-rolniczych i organizacyjno-biznesowych; materiały edukacyjne i metodyczne do organizacji pracy firmy edukacyjnej; praktyczni i metodyczni doradcy w zakresie opracowania biznesplanu, projektowania modeli biznesowych; zestawy materiałów kontrolno-pomiarowych do oceny poziomu przyswojenia treściowych składowych kompetencji przedsiębiorczych, zawodowych itp.

Naszym zdaniem zapewnieniu dynamicznych zmian poziomu rozwoju kompetencji przedsiębiorczych uczniów szkół zawodowych w praktyce pracy edukacyjnej i pozaszkolnej służyć będzie integralne zastosowanie technologii doradztwa w zakresie przedsiębiorczości młodzieży: na zajęciach, podczas wykonywania przez nich stosowanych zadań treść ekonomiczna; w zajęciach pozalekcyjnych, ukierunkowując przyszłych specjalistów na sukces w przedsiębiorczości w trakcie rozwiązywania problemów paradoksalnych

(noogenicznych), a także podczas wykonywania przez nich zadań typu business quest.

Formację przyszłych specjalistów w zakresie prawidłowego rozumienia istoty działalności przedsiębiorczej w ramach wdrażania technologii doradztwa w zakresie przedsiębiorczości młodzieży ułatwia realizacja zadań edukacyjnych kierunku branżowego (zawodowego) w oparciu o modelowanie i szczegółową analizę konkretnych sytuacji które będą miały miejsce w działalności gospodarczej. Badanie i dogłębna analiza każdej z sytuacji za pomocą środków matematyki stosowanej, socjologii, psychologii i innych nauk warunkuje świadome stosowanie wiedzy interdyscyplinarnej przez przyszłych specjalistów, a także istotne przesunięcia w ich poziomach rozwoju kompetencji przedsiębiorczych.

Rozwój zdolności przedsiębiorczych odbywa się w przeważającej części w interakcji komunikacyjnej, która koncentruje się na prezentacji i dyskusji różnych podejść do rozwiązywania problemu edukacyjnego. W tym celu nauczyciele-konsultanci szeroko stosują nietradycyjne metody, techniki inscenizacyjne. Znaczący wkład w rozwój inscenizacji rozwoju kompetencji przedsiębiorczych wnieśli przedstawiciele austriackiej szkoły naukowej (profesor J. Aff oraz naukowcy z Instytutu Pedagogiki Ekonomicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Wiedniu)².

Niekonwencjonalność podejść do wyjaśniania istoty idei przedsiębiorczych, ponownego przemyślenia stanowisk światopoglądowych wyraża się w ujawnieniu wzajemnych powiązań poszczególnych zjawisk i procesów działalności przedsiębiorczej z istotną treścią źródeł kierunku zawodowego (branżowego) (materiały badawcze, opracowania przewodnik, podręcznik itp.). Jednocześnie dobór treści jest zgodny z docelowymi wytycznymi dotyczącymi przygotowania zawodowego przyszłych specjalistów w określonej dziedzinie (technicznej, rolniczej, usługowej itp.) oraz początkowym poziomem rozwoju ich kompetencji przedsiębiorczych i działalności gospodarczej.

Konsultant wyszukuje problemy, jakie pojawiają się u każdego z aplikantów, formułuje dla nich pytania otwarte, wyjaśnia perspektywy i wspólnie omawia z nimi prawdopodobne korzyści z osiągnięcia sukcesu. Tradycyjnie już na początku poradnictwa z zakresu przedsiębiorczości młodzieży pojawiają się trudności, ponieważ kandydaci, aby nie popełnić błędu, boją się wyrażać własne zdanie. Trudności znikają, jeśli przyszłym specjalistom zostaną dostarczone próbki alternatywnych działań. w tym z fałszywymi osądami. Główne zadanie nauczyciela-konsultanta: wyrobienie w aplikantach przekonania, że w przedsiębiorczości brak jakiegokolwiek decyzji jest dużo gorszy niż podjęcie błędnej lub nieskutecznej decyzji.

Wdrażanie technologii poradnictwa młodzieżowego polega na przekształcaniu poznawczych i emocjonalnych komponentów osobistych doświadczeń uczniów i studentów w edukacyjne działania przedmiotowe (chodzi o umiejętność zastosowania nabytej wiedzy i umiejętności ekonomicznych w różnych, w tym nowych sytuacjach, w innych przedmiotach obszarach, podczas praktyk i zajęć pozalekcyjnych, na przykład podczas pracy w firmie edukacyjnej lub przy opracowywaniu projektów). Zdobywanie doświadczenia w stosowaniu wiedzy w firmie edukacyjnej poprzez odgrywanie sytuacji roli społecznej jej pracowników, studentów wyższych uczelni zawodowych (zawodowych i technicznych) oraz zawodowych dostosowują się do nowych warunków rynkowych, rozwijają własną motywację do samorozwoju zawodowego i samorealizacja. Na tym etapie studenci kształcenia zawodowego zwracają się do nauczyciela-konsultanta o pomoc w rozwiązaniu problemów sytuacyjnych. Biorąc to pod uwagę, konsultacje powinny być ukierunkowane z jednej strony na kształtowanie umiejętności regulacyjnych i prawnych do rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej i dalszej działalności przedsiębiorczej, a z drugiej strony na kształtowanie poczucia odpowiedzialności społecznej i ekonomicznej w biznesie .

Doradztwo, jako forma organizacji działań edukacyjnych podczas tworzenia i realizacji projektów biznesowych, opiera się na dynamice równości nauczycieli i uczniów edukacji. W ten sposób uczestnicy mikrogrupy projektowej, po zrealizowaniu wspólnego celu, opracowują plan (rodzaj mapy drogowej) tworzenia projektu, starają się znaleźć efektywne sposoby rozwiązania każdego problemu, wykonać zadania, a na końcu ustalić wyniki pracy zespołowej. W tym kontekście pragniemy podkreślić, że przyszli specjaliści od czasu do czasu zwracają się z pytaniami do nauczyciela konsultanta i po otrzymaniu odpowiedzi mają prawo uwzględnić lub nie uwzględnić jego rady. W ten sposób pojawiają się możliwości analizy sytuacji problemowej i znalezienia rozwiązania na zasadzie równości, przyczyniając się do rozwoju uczniów, po pierwsze umiejętności samodzielnego uogólniania, krytykowania, planowania, twórczego i odpowiedzialnego rozwiązywania problemów, a po drugie , umiejętność pracy w zespole, co jest niezwykle ważne w kształtowaniu cech przedsiębiorczych.

Tradycyjnie elementarną jednostką technologii pedagogicznych definiuje się jako zadanie edukacyjne wykonywane przez uczącego się w określonych warunkach, które przyczynia się do wzrostu poziomu aktywności przedsiębiorczej. W takim przypadku poradnictwo powinno opierać się na osobistym doświadczeniu podmiotów kształcenia, ich bezpośrednim zanurzeniu w obszarze aktywności zawodowej, gdzie nie tylko wypracowuje się doświadczenie zawodowe, ale także kształtuje się nowe doświadczenie (umiejętności), które pojawia się jako pierwotne

w stosunku do jego teoretycznego rozumienia (wiedzy). Oznacza to, że nabywcy najpierw znajdują się w sytuacji, w której muszą rozwiązać problem, którego treść związana jest z odrębnym rodzajem działalności podmiotu gospodarczego. Aby go rozwiązać, nabywcy mogą wykorzystać tylko wiedzę, którą w danym momencie dysponują. Jeśli ta wiedza jest wystarczająca, to kandydaci do szkół zawodowych nie mają trudności ze znalezieniem rozwiązania, ale jeśli jeden z aplikantów nie ma wystarczającej wiedzy i doświadczenia, to znajduje się w sytuacji niepewności. Stymuluje to uczniów do zdobywania nowej wiedzy, opanowania teoretycznych podstaw rozwiązywania problemów w celu zminimalizowania ryzyka podjęcia błędnej (nieskutecznej) decyzji. Podkreślamy, że zdobywanie doświadczenia w wyszukiwaniu i opanowywaniu nowej wiedzy jest warunkiem wstępnym, po pierwsze, rozwoju myślenia przedsiębiorczego, umiejętności krytycznej oceny sytuacji problemowych i określania (przewidywania) optymalnych sposobów ich rozwiązania; po drugie, kształtowanie umiejętności przekonującego argumentowania własnego zdania, wartości życiowych i postaw; po trzecie, przyczynia się do podniesienia poziomu wiedzy ekonomicznej i finansowej, umiejętności praktycznych, doskonalenia technik komunikacyjnych, poszerzenia ich możliwości świadomego zaangażowania w osobiste i zbiorowe działania w celu zrozumienia wartości i opanowania umiejętności praktycznych. Technologia doradztwa w zakresie przedsiębiorczości młodzieży może być organizacyjnie zbudowana na typologii zadań edukacyjnych w kontekście podejścia do działania, którego podstawą merytoryczną są kompetencje zawodowe i przedsiębiorcze, cechy osobowe niezbędne do pomyślnej realizacji tego typu działań przedsiębiorcy: organizacja przedsiębiorstwa, planowanie działań przedsiębiorczych, rozwój i wdrażanie na rynku towarów, grupowanie ludzi o podobnych poglądach (osób, które podzielają podejście do realizacji pomysłów biznesowych), zarządzanie personelem, podejmowanie decyzji dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej.

W tym aspekcie sukcesywne zmiany sytuacji w integralnym procesie kształtowania i rozwoju kompetencji przedsiębiorczych i działalności gospodarczej uczniów szkół zawodowych (zawodowo-technicznych) i zawodowych według etapów (kroków) ogólnego algorytmu podejmowania odpowiednich decyzji w takie sytuacje będą skutecznym sposobem rozwiązywania problemów: zaakcentowanie aktywności przedsiębiorczej i wygenerowanie jej kluczowego problemu; krytyczne zrozumienie problemu i określenie jego celu; opracowanie alternatywnych rozwiązań problemu; wprowadzenie optymalnego rozwiązania problemu; ocena wyników, refleksja i podsumowanie. Każda z wyszczególnionych sytuacji pozytywnie wpływa na kształtowanie i rozwój kompetencji przedsiębiorczych i aktywności biznesowej przyszłych specjalistów, zapewniając

wzrost ich umiejętności przewidywania skutków i konsekwencji realizacji każdego z wariantów decyzyjnych, a tym samym modelowania ich zachowań w wybór skutecznej drogi do osiągnięcia wyznaczonego celu spośród zestawu alternatywnych opcji. Jednocześnie poradnictwo w każdej takiej sytuacji odbywa się według szczegółowych wytycznych docelowych. W szczególności sytuacja zaakcentowania aktywności przedsiębiorczej i generowania jej kluczowego problemu jest zorientowana na zrozumienie i opis poszczególnych elementów, okoliczności pewnego stanu, który wymaga zdefiniowania problemu biznesowego i jego dalszego rozwiązania. Praktyczne wdrożenie tej sytuacji zapewnia wdrożenie odpowiedniego zadania edukacyjnego w celu zidentyfikowania niespójności w konkretnym przypadku działalności przedsiębiorczej, sformułowania problemu, który przyszły specjalista musi rozwiązać. Prowadzenie takich ćwiczeń ma na celu rozwijanie cech przedsiębiorczych uczniów szkół zawodowych, a obserwacja przez nauczyciela-konsultanta zmian w przejawach tych cech jest uważana za najcenniejsze osiągnięcie na tym etapie przygotowania młodzieży na działalność gospodarczą. W związku z tym kształtowanie kompetencji przedsiębiorczych i aktywności biznesowej uczniów/studentów uczelni zawodowych (zawodowo-technicznych) i zawodowych poprzez wykonywanie zadań sytuacyjnych, sporządzanie biznesplanów, ćwiczenia z realizacji elementów działalności przedsiębiorczej, m.in. jako wprowadzanie na rynek nowych produktów lub usług, tworzenie zespołu i zarządzanie nim traktujemy jako efektywną realizację nie tylko ambitnych form szkolenia, ale także efekt konsultacji z zakresu przedsiębiorczości młodzieży.

Sytuacja krytycznego zrozumienia problemu i określenia jego celu w kontekście technologii konsultingowej przedsiębiorczości młodzieży jest realizowana poprzez identyfikację przesłanek dla problemu, sformułowanie konkretnych celów i zadań, których spełnienie zapewni jego pomyślne rozwiązanie. Sytuacja opracowania alternatywnych opcji rozwiązania problemu ma na celu rozwinięcie alternatywnej nabytej wiedzy, a w przypadku ich niewystarczalności, uruchomienie procesów wynalezienia wiedzy innowacyjnej, samostanowienia światopoglądowo-pozycyjnego i wartościującego poprzez identyfikację i świadomość potrzeby zdobywanie wiedzy w celu rozwiązania problemu działalności przedsiębiorczej. Stan wdrożenia optymalnego rozwiązania problemu realizowany jest poprzez przygotowanie odpowiedniego planu działania, który określa odpowiedzialne, niezbędne materiały i zasoby oraz terminy osiągnięcia oczekiwanych rezultatów; faktyczne wykonanie decyzji ma miejsce podczas gry fabularnej lub biznesowej, zadania lub rozwiązania noogenego zadania. Sytuacja oceny wyników, refleksji i podsumowania polega na przedstawieniu decyzji podjętej w wyniku działalności edukacyjnej prowadzonej

przez zespół osób poszukujących edukacji i nauczyciela-konsultanta, aby rozwiązać konkretny problem i wyrobić sobie własne stanowisko refleksyjne w sprawie tej decyzji. Dlatego ćwiczenia wykonywane w tej sytuacji skupiają się na określeniu i ocenie wad i zalet wybranego wariantu decyzyjnego oraz prognozowaniu możliwości jego wdrożenia w praktyce gospodarczej.

Cechy wdrażania technologii wiążą się ze stymulowaniem aktywności biznesowej, co przejawia się przede wszystkim w generowaniu ciekawych pomysłów biznesowych. Zdolność do formułowania innowacyjnych pomysłów nabywają studenci zawodowych (zawodowych i technicznych) i specjalistycznych szkół wyższych w wyniku wykonywania ćwiczeń związanych z inicjowaniem i dalszym organizowaniem działalności przedsiębiorczej. Fundament do uzyskania takiej jakości kładzie się już na etapie motywacyjno-wartościowym, podczas którego przyszli specjaliści, rozwiązując paradoksy myślowe, nabywają umiejętność znajdowania możliwych sposobów i środków zaspokajania zainteresowań poznawczych, potrzeb twórczych, czucia się sobą na wszystkich etapach przyjmowania optymalnej decyzji zarządczej (od szczegółowej analizy obszaru tematycznego i wypracowania wielu alternatywnych opcji rozwiązania problematycznego zagadnienia – do wyboru najlepszej optymalnej opcji, uzgodnionej z opinią członków zespołu i ekspertów przy ocenie proponowanych pomysłów, oraz ich odbicie). Realizacja pomysłów biznesowych przyszłych specjalistów jest możliwa w „firmie edukacyjnej” i powinna być ukierunkowana na rozwój aktywności biznesowej uczniów i młodzieży studenckiej. W takim przypadku ważne jest dokładne przeanalizowanie każdego pomysłu na biznes, w tym uwzględnienie nowych warunków, na przykład sytuacji z konkurentami, specyfiki legislacyjnej i prawnej dziedziny działalności przedsiębiorczej. Na etapie teoretycznym, w zakresie nauczania dyscyplin naukowych o treści ekonomicznej, a w szczególności przedmiotu specjalnego „Podstawy innowacyjnej przedsiębiorczości”, dynamicznie rozwija się umiejętność generowania pomysłów biznesowych u studentów kierunków zawodowych (zawodowotechnicznych) i specjalistycznych edukacji przeduniwersyteckiej, którzy byli zaangażowani w przeprowadzanie ćwiczeń w warunkach firmy edukacyjnej. W przyszłych specjalistach, którzy nie mają doświadczenia w wyszukiwaniu pomysłów na biznes, kładzie się podwaliny pod odpowiednią umiejętność, natomiast kandydaci z wyższym wykształceniem zawodowym (zawodowym i technicznym) i zawodowym, którzy mają już elementarne doświadczenie, pełnią rolę ekspertów w ocenie proponowanych pomysłów biznesowych. Na etapie zorientowanym na praktykę rozwija się umiejętność generowania pomysłów biznesowych studentów szkół zawodowych (zawodowo-technicznych) i zawodowych w postaci wykonywania konkretnych działań praktycznych dotyczących pracy firmy

edukacyjnej, wśród których dominują: decyzja -tworzenie, kontrola i ocena wyników, jeśli wnioskodawca przystąpił do pracy firmy szkoleniowej już z „gotowym” pomysłem na biznes, w przeciwnym razie cykl generowania pomysłu na biznes jest cyklicznie powtarzany zgodnie z nowymi okolicznościami (nowe ograniczenia związane z analizą konkurencji i analiza potrzeb). Na etapie produkcyjno-praktycznym uczniowie szkół zawodowych (zawodowo-technicznych) i zawodowych, którzy preferują wdrożenie wymyślnego (wygenerowanego) pomysłu na biznes w samodzielną działalność przedsiębiorczą, otrzymują wsparcie doradcze ze strony nauczycieli. Dlatego umiejętność generowania pomysłów biznesowych rozwija się już w warunkach centrum konsultingowego, w którym studenci szkół zawodowych (zawodowych i technicznych) oraz zawodowych po raz kolejny przechodzą przez cały cykl podejmowania decyzji zarządczej. Wśród skutecznych mechanizmów wdrażania technologii doradztwa w zakresie przedsiębiorczości młodzieży określamy przestrzenno-funkcjonalne, pedagogiczne i dydaktyczno-metodyczne wsparcie studentów szkół zawodowych (zawodowo-technicznych) i zawodowych oraz formy, metody i metody doradztwa wykorzystywane w tym celu są zdeterminowane treścią przygotowania do działalności przedsiębiorczej. Zatem jako podstawę wsparcia przestrzennego i funkcjonalnego pozycjonujemy edukacyjny klaster przedsiębiorczości, utworzony przez zespół struktur edukacyjnych, różnorodnych zasobów i procesów, które zapewniają integralność wdrażania zestawu tradycyjnych i innowacyjnych podejść do rozwoju przedsiębiorczości kompetencji przyszłego wykwalifikowanego personelu. Trzon wewnętrznej struktury takiego klastra może stanowić centrum karier i przedsiębiorczości, w oparciu o które prowadzone są zajęcia dydaktyczne, doradztwo indywidualne i grupowe osób poszukujących nauki, imprezy informacyjne i reklamowe (wystawy, spotkania z przedstawicielami organizowany jest udział przyszłych przedsiębiorców w konkursach, inicjatywach młodzieżowych, w miejskich i regionalnych seminariach, konferencjach, szkoleniach itp.

Kształcenie odbywa się w oparciu o samodzielną działalność twórczą i innowacyjną. Daje to studentom możliwość samodzielnego pozyskiwania informacji w realizacji zadania dydaktycznego, przy czym zdobyta wiedza nabiera integralnego charakteru, a podstawową formą zajęć jest praca w małych grupach. Osiągnięcie skutecznej realizacji celu poznawczego opiera się na problemowym ukazaniu wzajemnych powiązań procesów gospodarczych, a także przy pomocy różnych technik aktywizujących przedsiębiorcze myślenie nabywców. Post-wsparcie absolwentów, którzy zamierzają realizować pomysły biznesowe i

rozpocząć własną działalność gospodarczą, realizowane jest przez konsultantów, zarówno indywidualnie, jak i grupowo.

Dlatego opracowana technologia doradztwa w zakresie przedsiębiorczości młodzieży dla uczniów szkół zawodowych opiera się na sytuacyjnych (zadaniowych) formach organizacji aktywności poznawczej przyszłych specjalistów, stanowi podstawę wsparcia pedagogicznego dla kształtowania cech przedsiębiorczych i ukierunkowuje rozwój kompetencji przedsiębiorczych uczniów i młodzieży studenckiej do rozwoju biznesu na Ukrainie. Praktyczne wykorzystanie talentów przedsiębiorczych młodych ludzi wraz z łagodzeniem ich ograniczeń na rynku pracy to istotne mechanizmy nie tylko tworzenia nowych miejsc pracy, ale także sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu liczby osób zaangażowanych w działalność przedsiębiorczą, zwiększania stopień partycypacji obywateli w rozwoju gospodarczym państwa i zapewnianiu własnego dobrobytu. Wychodzenie naprzeciw indywidualnym potrzebom absolwentów szkół zawodowych w zakresie rozwoju osobistego i kariery zawodowej oraz poszerzanie ich praw i możliwości powinno stać się priorytetem w państwowej polityce oświatowej Ukrainy, podobnie jak ma to już miejsce w krajach Unii Europejskiej i ogłoszona przez Organizację Narodów Zjednoczonych.

Literatura

1. Алексеева, С.В, Базиль, Л.О., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Закатнов, Д.О., Орлов, В.Ф. та Сохацька. Г.В., 2020. Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: монографія. Житомир: «Полісся».

2. Базиль, Л. (2021). Підготовка майбутніх фахівців до підприємницької діяльності: реалії і перспективи. *Professional Pedagogics*, 2021. 2(23), 149–158. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.23.149-158>

3. Базиль Л.О., Орлов В.Ф. Підприємницька компетентність і ділова активність – необхідні якості професійного успіху фахівця. Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Збірник наукових праць. № 2 (60). 2019 р. / Заг. редакція – проф. Матвієнко О. В. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2019. С. 15–8

4. Зязюн І. А. Технологія педагогічної дії у вимірі педагогічної майстерності. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки. 2012. Вип. 1.36. С. 5-11. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2012_1.36_3

5. Die universitäre lehrerbildung zwischen theoriegeleiteter praxis und praxisgeleiteter theorie. In: *Lehrerhandbuch, Leitfäden für die Durchführung von praktika*. Wien, s. 1-16. Aff, J. 2013.